

Subject Area
Accounting
Year: 2022
Vol: 8 Issue: 103
PP: 3335-3346

Arrival
30 July 2022
Published
26 October 2022
Article ID Number
64814

Article Serial Number
10

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/ssj.64814>

How to Cite This Article
Tuan, K. & Yenel, Ö.
(2022). "Bağımsız Denetim Firması Özelliklerinin Finansal Raporlama Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma"

International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587)
Vol:8, Issue:103;
pp:3335-3346

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Bağımsız Denetim Firması Özelliklerinin Finansal Raporlama Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma

The Effect of Audit Firm Characteristics on Financial Reporting Quality: Evidence from Borsa Istanbul

Koray Tuan ¹ Özge Yenel ²

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Adana, Türkiye
² Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Adana, Türkiye

ÖZET

Alınan kararların amacına uygun ve tutarlı olabilmesi, kuşkusuz karar aşamasında kullanılan güvenilir bilgiler ile mümkün olabilmektedir. Sermaye piyasalarının etkin işleyişi için önemli bir unsur olan finansal raporların doğruluğunun ve güvenilirliğinin artırılmasında ise bağımsız denetim hizmetine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede çalışma, bağımsız denetim firması özelliklerinin şirket tarafından sunulan finansal raporların kalitesine etki edip etmediğinin analiz edilmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, 2017-2020 yılları arasında Borsa İstanbul'da yer alan ve imalat sektöründe işlem gören şirketlere ait 608 firma/yıl verisi regresyon analizi ile test edilmiştir. Finansal raporlama kalitesi üzerine Türkiye örnekleminde yapılan sınırlı sayıda çalışmayı farklı bir bakış açısıyla destekleyen bu çalışmada, finansal raporlama kalitesini temsilen DeFond ve Park (2001) tarafından geliştirilen AWCA (Abnormal Working Capital Accruals) Modeli tercih edilmiştir. Çalışmada bağımsız denetim firmasının 4 Büyük üyesi olma durumu, yıllık denetim geliri ve denetlediği kamu yararını ilgilendiren kuruluş sayısı ile sunulan finansal raporların kalitesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın bulguları, bağımsız denetim firmasının 4 Büyük olma durumu ile finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Raporlama Kalitesi, Bağımsız Denetim, Anormal Sermaye İşletmesi Tahakkukları

ABSTRACT

Undoubtedly, it is possible for the decisions taken to be appropriate and consistent with the purpose of the reliable information used in the decision stage. An independent audit service is needed to increase the accuracy and reliability of financial reports, which are an important element for the effective functioning of capital markets. In this context, the study aims to analyze whether the characteristics of audit firm affect the quality of the financial reports submitted by the company. For this purpose, 608 firm/year data belonging to companies listed in Borsa Istanbul and traded in the manufacturing sector between 2017-2020 are tested with regression analysis. In this study, which supports the limited number of studies on financial reporting quality in the Turkish sample from a different perspective, the AWCA (Abnormal Working Capital Accruals) Model developed by DeFond and Park (2001) was preferred to represent the financial reporting quality. In the study, the relationship between the independent audit firm's status of being a member of the Big 4, the annual audit income and the number of public interest institutions it audits, and the quality of the financial reports presented are examined. The findings of the study indicate that there is a statistically significant relationship between the status of the independent audit firm as the Big 4 and the quality of financial reports.

Keywords: Financial Reporting Quality, Auditing, Abnormal Working Capital Accruals

1. GİRİŞ

İşletme yönetimi tarafından sunulan finansal raporlarda yer alan hata ve/veya hileden kaynaklı yanlışlıkların zamanında tespit edilememesi, küresel ekonomiye olumsuz etkileri olan muhasebe skandallarına dönüşmüş ve bu nedenle bağımsız denetim hizmetine ve finansal raporlara duyulan güven sarsılmıştır. Sermaye piyasalarının sistemsel işleyişinin, sürdürülebilirliğinin ve etkinliğinin sağlanabilmesinin temelini, işletmeler tarafından sunulan finansal raporların kalitesi oluşturmaktadır. Finansal raporlara dayanarak karar alanlar, rasyonel kararlar verebilmek için kendilerine sunulan mevcut finansal bilgilerin doğru ve güvenilir olmasına ihtiyaç duyarlar. Bu yüzden, sermaye piyasalarına, makul düzeyde güvence hizmeti sunan bağımsız denetim kuruluşları tarafından onaylanan finansal raporlar, karar alıcılar için son derece önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, bağımsız denetim firmalarının sahip oldukları özelliklerin şirketin finansal raporlama kalitesine olan etkisini incelemektir.

Son yıllarda küresel ekonomide yaşanan sermaye hareketliliği neticesinde yabancı yatırımcılar birçok sermaye piyasasında önemli bir finans kaynağı olarak görülmektedir. Ancak gelişen sermaye piyasalarındaki olası yasal düzenleme eksikliği ve şirketlerin kurumsal yönetim kalitesindeki düşüklük nedeniyle piyasaya girmek isteyen yabancı yatırımcı için bu durum zor ve maliyetli olabilmektedir. Literatürde yabancı sermayenin piyasaya girişine ve ekonomik büyümeye engel olan sorunların başında ise bilgi eksikliği ve düşük finansal raporlama kalitesi gösterilmiştir (Chou, Zaiats ve Zhang, 2014). Bu yüzden Türkiye gibi daha fazla yatırım çekmek isteyen, gelişmekte olan ekonomiler için şirketlerin sunmuş oldukları finansal raporların kalitesi önem arz etmektedir. Literatür genelinde, Dört Büyük (Big4) olarak adlandırılan denetim firmalarının (Deloitte, Ernst & Young, KPMG

ve PricewaterhouseCoopers) daha kaliteli bağımsız denetim gerçekleştirdiğine dair bulgular bulunmaktadır (Francis ve Yu, 2009; Davidson ve Neu, 1993; Ferguson ve Stokes, 2003).

Kaliteli bir finansal raporlama, şüphesiz hem şirketlere hem de ülkelere önemli yararlar sağlamaktadır. Konuya şirketler açısından bakıldığında, yüksek rekabet gücüne sahip olma, şeffaflık ve hesap verebilirlik unsurları oluşturma, düşük sermaye maliyeti, finansman imkanlarının ve likiditenin artması, daha doğru ekonomik kararlar alınabilmesi anlamına gelmektedir. Konuya ülke açısından bakıldığında ise, sermayenin yurt dışına kaçmasının önlenmesi, dahası yabancı sermaye yatırımlarının artması, ekonominin ve sermaye piyasalarının rekabet gücünün artması, doğru ekonomik kararlar ile kaynakların daha etkin bir şekilde dağılması, yüksek refahın sağlanması ve sürdürülmesi anlamına gelmektedir (SPK, Seri:IV No:54).

Finansal raporlamada kalite unsurunu önemli hale getiren noktalardan birisi de, yatırımcılar, düzenleyici otoriteler ve tedarikçiler de dahil olmak üzere finansal tabloların sunulduğu dış kullanıcılar ile finansal tablolar üzerinde direkt etkisi olan işletme yöneticileri ve bağımsız denetçiler arasında çıkar çatışmasının var olmasıdır. Bunun yanı sıra son dönemlerde dünya kamuoyuna yansıyan büyük ölçekli muhasebe skandalları, finansal raporlama sürecinin etkinliği konusunda ciddi tereddütlerin oluşmasına sebep olmuştur. Nitekim bağımsız denetimden geçmiş olmasına karşın bazı finansal raporların önemli ölçüde tahrifata uğramış olması (manipüle edilmesi), finansal raporlama kalitesi konusunu ve bu bağlamda neler yapılabileceği sorusu daima sermaye piyasaların gündemindedir.

Finansal raporlamada kalite kavramı, önemi bilinen bir konu olmasına rağmen literatürde sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Özellikle son zamanlarda uluslararası ticaretin ve küreselleşmenin de önem kazanmasıyla birlikte, üzerinde daha çok durulmaya başlanan bir konu haline gelmiştir. Ancak bu konunun ön planda olmasına karşın, literatürde ortak kabul görmüş bir kalite tanımı bulunmamaktadır. Kalite kavramı finansal raporlama sürecini gerçekleştiren işletme, ilgili işletmeyi denetleyen denetim firması, düzenleyici otoriteler başta olmak üzere birbirinden oldukça farklı faktörlerden etkilenmekte ve farklı yönlerden ele alınabilmektedir (Duff, 2009; 401; Francis, 2011, s.127). Bu çalışmada, literatürde AWCA Modeli olarak bilinen anormal işletme sermayesi tahakkuklarının mutlak değeri değişkeninden yararlanılarak, bağımsız denetim firmasının sahip olduğu özelliklerin sunulan finansal raporların kalitesi üzerine olası etkilerinin teorik ve ampirik olarak ortaya konulması amaçlanmıştır.

Lawrence (2011), dört büyük denetim şirketi ve diğer denetim şirketlerinin verdiği hizmetler arasındaki farkları araştırırken; Francis (2004) ve Francis ve Wang (2008) dört büyük denetim şirketinin müşteriye koruma politikaları ve denetçilere gerekli hallerde uyguladıkları yaptırımlar üzerinde durarak bu yaptırımların, süreç içinde kaliteyi ne derece etkilediğini ölçmeye çalışmışlardır. Benzer şekilde Francis ve Wilson (1988), tarafından denetim şirketlerinin büyüklüğü ve finansal raporlama kalite arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmıştır. Amir ve Farooq (2011) ise, çalışmalarında tek bir kalite bileşenini baz alarak (örneğin; maliyet ya da uzun dönem denetçi-müşteri ilişkisi gibi) finansal raporlama kalitesine dolayısıyla denetim kalitesine olan etkiyi incelemişlerdir.

Finansal raporlama kalitesiyle ilgili yapılan araştırmalar genellikle bağımsız denetim hizmeti sunan denetim firmasının dört büyüklerden olup olmaması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bağımsız denetim firmasının farklı karakteristik özellikleri ile finansal raporlama kalitesi arasındaki ilişkiyi araştıran oldukça sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Özellikle Türkiye’de bu konuyla ilgili bir araştırma boşluğu bulunmaktadır. Bu çerçevede çalışmanın, ulusal literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Literatürde yer alan çalışmalara göre; denetim kalitesinin, finansal raporlama kalitesini doğrudan etkilediği ortaya konulmaktadır. Kaliteli finansal raporlama sayesinde piyasada yer alan asimetrik bilginin, rasyonel karar verme aşamasında mümkün olduğunca engellenmesi hedeflenmektedir. Bağımsız denetimin, finansal raporlama kalitesine etkisi, denetçinin kural ihlali tespit etme olasılığı, ilgili tespitin ardından bilgi kullanıcılarının yatırım eğilimleri şeklinde süregelmektedir (Watts ve Zimmerman, 1981; Yanık ve Karataş, 2017, s.2).

Kazanç yönetimi uygulamalarını olumlu veya olumsuz anlamda etkileyen faktörler, literatürde geniş çaplı olarak araştırılan bir konudur. Kar yönetimi, işletmeler tarafından hedeflenen spesifik kazançlar elde etmek için finansal raporlama sürecine müdahale etme durumu olarak tanımlanabilmektedir (Schipper, 1989, s.92). Finansal raporlamanın amaçlarından birisi, bilgi kullanıcılarına, işletme hakkında doğru, uygun ve zamanlı bilgi akışını sağlamaktır. Ancak yönetim iddiaları ve yöneticilerin çıkarları doğrultusunda kar yönetimi uygulamalarına yönelme ihtimali, rasyonel karar verme sürecini olumsuz etkilemektedir. Firmaların kar yönetimi ve finansal raporlama kalitesi doğrudan birbiri ile ilişkili olduğundan, finansal raporlamanın kalite standartları çerçevesinde yapılması büyük önem arz etmektedir (Akçay, Bilen, 2019, s.27-28).

Literatürde, tahakkuklar bazında en sık kullanılan regresyon modelleri; Jones Modeli (1991), Düzeltilmiş Jones Modeli (1995) ve Jones Nakit Akış Modeli (1996) ve anormal sermaye işletmesi tahakkuklarını ölçen AWCA

Modeli sayılabilir. Çalışmamızda AWCA - Abnormal Working Capital Accruals Modeli'nin tercih edilmesinin sebebi; analizi yapılacak araştırma yılı, 6 gözlem yılından daha az ise regresyon modelleri içinden, AWCA Modelinin tercih edilmesinin önerilmesi (Poli, 2017) ile açıklanabilir. AWCA Modeli'nin, ulusal ve uluslararası literatürde yer alan araştırmalarda, tahakkukların normal ve anormal kısımlarının tahmininde doğru sonuç verdiği bilgisine ulaşılmıştır. AWCA Modeli, toplam tahakkukların yalnızca mevcut bileşenlerini dikkate almaktadır. Toplam tahakkukların uzun vadeli bileşenlerini dikkate almayan bu tür anormal tahakkuk tahminlerinin güvenilirliği literatürde yer alan önceki çalışmalarda (Klein, 2002; Park ve Shin, 2004; Peasnell, Pope ve Young, 2005) büyük çapta doğrulanmıştır. İlgili araştırmaların dikkate alınması neticesinde, çalışmada AWCA Modeli'nin kullanılması tercih edilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bağımsız denetim kalitesi ve finansal raporlama kalitesi bir bütünü ayrılmaz parçalarını oluşturmaktadır. Bir unsur olmadan diğerinin bütünlüğü ve uygunluğundan, tüm bilgi kullanıcılarının emin olması ve rasyonel kararlar alıp faaliyetlerini sürdürmesi, geçmişte yaşanmış olan dünya çapında denetim skandalları göz önüne alındığında mümkün değildir. Bağımsız denetim firması özellikleri ve finansal raporlama kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar incelendiğinde, literatürde konuyla ilgili çok fazla çalışma olmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın öncelikli amacı; sektörde faaliyetlerini sürdüren bağımsız denetim kuruluşlarının özelliklerinin, finansal raporlama kalitesi üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığını incelemek üzerine temellendirilmiştir.

Ulusal literatür incelendiğinde AWCA modelini kullanan çalışmaların, finansal raporlama kalitesi ölçümünde sıkça kullanılan Jones Modeli - Jones Standart Model (Jones, 1991), Düzeltilmiş Jones Modeli - Modified Jones Model (Dechow, Sloan ve Sweeney, 1995) ve Jones Nakit Akış Modeli - the Jones Cash Flow Model (Shivakumar, 1996) regresyon modellerine kıyasla oldukça az sayıda olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, ulusal literatüre katkı sağlamak ve farklı bir bakış açısı oluşturabilmek amacıyla finansal raporlama kalitesini ölçmek için AWCA modeli tercih edilmiştir. Bundan dolayı çalışmamızın bağımlı değişkenini finansal raporlama kalitesi oluştururken, çalışmamızda yer alan üç modelin her biri için birer tane olmak üzere belirlenen bağımsız değişkenlerini dört büyük denetim firması olma durumu, en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması ve en çok KAYİK denetimi gerçekleştiren beş denetim firması oluşturmaktadır. Ayrıca yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı ve kar zarar durumu kontrol değişkenleri olarak araştırma modeline eklenmişlerdir.

Literatürde, kazanç yönetimi (earnings management) ve finansal raporlama kalitesi arasında ters yönlü bir ilişki yer almaktadır. Kazanç yönetimi, en sık tercih edilen haliyle tahakkuklar (accruals) ile tanımlanmaktadır (Cameran ve diğerleri, 2016, s.35-58). Kavramsal açıdan AWCA Modeli'nde ölçülmek istenen, gerçekleşen çalışma sermayesi ve mevcut satış seviyesine dayanak oluşturmak için lazım olan beklenen çalışma sermayesi arasındaki farktır. Eşitlik sonucunda, çıkan sonuçlara göre belli bir eğilim oluşturularak çıkarım yapılmak hedeflenmektedir. Anormal çalışma sermayesinin düşük düzeyde olması, işletmenin kazanç yönetiminin kısıtlandığını ve finansal raporlama kalitesinin yüksek olduğunu göstermektedir (Tuan, 2019, s.712). Modele ait hesaplaması aşağıda yer almaktadır:

$$AWCA_t = WC_t - [(WC_{t-1} / S_{t-1}) \times St] \quad (1)$$

Eşitlik (1)'de;

t = yıl, t-1 ise bir önceki yıl;

AWCA t = cari yıldaki anormal işletme sermayesi tahakkukları;

WC t = cari yıldaki nakit harici işletme sermayesi [(dönen varlıklar – nakit ve kısa süreli yatırımlar) – (kısa süreli yabancı kaynaklar – kısa süreli finansal borçlar)];

WC t-1 = bir önceki yıldaki nakit harici işletme sermayesi;

S t = cari yıldaki satışlar ve

S t-1 = bir önceki yıldaki satışlar.

Ayrıca, eşitlik (1)'de yer alan tüm değişkenler, daha önceki araştırmalar (Myers ve diğerleri, 2003; Carey ve Simnett, 2006; Swart, 2012; Postma, 2016) ile uyumlu olarak firma büyüklüğüne bağlı oluşabilecek korelasyon ve değişen varyans (heteroscedasticity) sorununu önlemek amacıyla toplam varlıkların ortalaması ile deflate edilmiştir.

Çalışmada 3 farklı model oluşturulmuştur. Model 1'de yer alan bağımsız değişken, BIG4 değişkenidir. Çünkü literatürde yer alan birçok çalışmada büyük bağımsız denetim kuruluşlarının vermiş olduğu denetim hizmetinin

daha kaliteli olduğuna dair bulgular bulunmaktadır. Dört büyük denetim şirketi, mevcut itibarlarını korumak ve sürdürebilmek için yüksek kaliteye sahip bağımsız denetim hizmeti sunmak durumundadırlar (Khurana ve Raman, 2004). Bu nedenle denetim firması büyüklüğü (Dört Büyük ve diğerleri) etki gücünü belirleyebilmek amacıyla ilk bağımsız değişkenimizi oluşturmaktadır (Myers ve diğerleri, 2003, s.779-799).

İkinci modeldeki bağımsız değişkenimiz, IncomeBig5 değişkenidir. Literatürde denetim gelirinin çift yönlü etkisi tartışılmaktadır. Bir görüş, artan denetim geliri sayesinde, teknolojik ve teknik altyapının daha efektif kullanılıp olası hata ve hilenin önüne geçilebilme yüzdesinin artırılması yönündeyken, bir diğer görüş ise “ücret bağımlılığı” sorunsalıdır. Denetim Kuruluşlarının, en çok denetim geliri elde eden ilk beş içinde olup olmaması durumunun finansal raporlama kalitesine etkisini ölçebilmek amacıyla bağımsız değişken olarak tayin edilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son modelinin bağımsız değişkenini ise KayıkBig5 değişkeni oluşturmaktadır. Literatürde, halka arz edilen şirketlerin, bağımsız denetimlerinin daha kaliteli şekilde yürütüldüğüne dair bulgular yer almaktadır. Bu bağlamda, Denetim Kuruluşlarının, en çok halka açık şirketi denetleyen ilk beş içinde olup olmama durumunun finansal raporlama kalitesine etkini ölçebilmek için bağımsız değişken olarak tayin edilmiştir. Yukarıda belirtilen bağımsız değişkenlerin detaylı anlatımı, çalışmanın sonraki bölümünde yer alan “Araştırmanın Hipotezleri” bölümünde bulunmaktadır.

Çalışmada kontrol değişkenlerine ise, kısaltmaları ile birlikte şu nedenlerden dolayı yer verilmiştir: Kontrol değişkenlerinin birincisi, kaldıraç oranını temsil eden LEV değişkenidir, ilgili değişken işletmenin toplam yabancı kaynaklarının toplam aktife bölünmesiyle elde edilmektedir. Şirketlerin, kazanç yönetimine yönelme risklerinin kontrolü kaldıraç oranı üzerinden kontrol edilmelidir (Carey ve Simnett, 2006). Diğer bir kontrol değişkeni, işletmenin toplam varlıklarının doğal logaritması alınarak hesaplanan LNTA değişkenidir. Şirket büyüklüğü, finansal raporlama kalitesine etkisi olan en önemli unsurlardan biridir. Büyük şirketler, finansman açısından daha güvenli algılandıkları ve düşük faiz oranıyla borçlanabildikleri için finansal raporlama kalitesine etkisini tespit edebilmek amacıyla çalışmada kullanılmaktadır (Myers ve diğerleri, 2003; Tuan, 2019, s.711-715). Şirketin ilgili dönem için kar veya zarar açıklama durumu ise, PL kontrol değişkeni olarak çalışmada değerlendirilmiştir. Şirketin ilgili dönem için kar açıklaması durumunda 1, aksi durumda 0 değerini alan değişkendir. Çalışmanın diğer kontrol değişkenlerini ise şirketlerin yönetim kurulu üye sayısı YKSize, yönetim kurulu bağımsız üye oranı IndRatio ve yönetim kurulu kadın üye oranı Fratio oluşturmaktadır.

İlgili değişkenler ışığında, bağımsız denetim firma özelliklerinin, finansal raporlama kalitesi üzerinde bir etkisi bulunup bulunmadığı konusunda bir bulgu elde edebilmek için araştırma modelleri, literatürle (Cheng ve diğerleri, 2013; Jusoh ve Ayoib, 2014; Sayyar ve diğerleri, 2015; Postma, 2016; Cengiz ve diğerleri, 2017; Tuan, 2019) uyumlu olacak şekilde, aşağıda yer alan modellerde gösterildiği gibi kurulmuştur:

MODEL1:

$$AWCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 BIG4_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 LNTA_{it} + \beta_4 PL_{it} + \beta_5 YKSize_{it} + \beta_6 IndRatio_{it} + \beta_7 Fratio_{it} + \epsilon_{it}$$

MODEL2:

$$AWCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 IncomeBig5_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 LNTA_{it} + \beta_4 PL_{it} + \beta_5 YKSize_{it} + \beta_6 IndRatio_{it} + \beta_7 Fratio_{it} + \epsilon_{it}$$

MODEL3:

$$AWCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 KayıkBig5_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 LNTA_{it} + \beta_4 PL_{it} + \beta_5 YKSize_{it} + \beta_6 IndRatio_{it} + \beta_7 Fratio_{it} + \epsilon_{it}$$

2.1. Araştırmada Kullanılan Değişkenler

Çalışmaya dahil edilen bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerinin kısaltmaları ve tanımlamaları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Değişkenleri

Değişken Türleri	Değişken Sembolü	Açıklamalar
Bağımlı Değişken	AWCA	Finansal Raporlama Kalitesi
Bağımsız Değişken	BIG4 (Model 1)	Dört büyük denetim firması
Bağımsız Değişken	IncomeBig5 (Model 2)	En çok denetim geliri elde eden 5 denetim firması
Bağımsız Değişken	KayıkBig5 (Model 3)	En çok KAYIK denetimini gerçekleştiren 5 denetim firması
Kontrol Değişkeni	YKSize	Yönetim Kurulu Üye Sayısı
Kontrol Değişkeni	IndRatio	Yönetim Kurulunda yer alan bağımsız üye oranı
Kontrol Değişkeni	Fratio	Yönetim Kurulunda yer alan kadın üye oranı
Kontrol Değişkeni	LEV	İşletmenin toplam yabancı kaynaklarının toplam aktife bölünmesiyle elde edilen kaldıraç oranı
Kontrol Değişkeni	PL	Firmanın ilgili dönem için net kar / zarar açıklama durumu
Kontrol Değişkeni	LNTA	Toplam Aktiflerin Doğal Logaritması

Çalışmanın sonraki bölümlerini, araştırma hipotezleri ve ulaşılan bulgular oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Hipotezleri

Aşağıda yer alan finansal raporlama kalite unsurları, çalışmamızın hipotezlerini oluşturmaktadır, yapılan literatür taraması neticesinde:

Araştırmanın temel hipotezi:

“H0:Bağımsız denetim firmasının sahip olduğu özellikler ile sunulan finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.” şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın alt hipotezleri aşağıdaki şekildedir:

H0a:Bağımsız denetim firmasının 4 Büyük üyesi olması durumu ile sunulan finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Dört büyük bağımsız denetim kuruluşu, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) bunun yanı sıra muhasebe ve denetim standartlarının küresel piyasada uyumunu sağlayabildiği ve yatırımcıların ihtiyaçlarını karşılayabildiği için denetimlerinden geçen işletmelerin finansal raporlarına olan takdir ve güven artmaktadır. Finansal raporlama kalitesinin iyileştirilmesini ve kazanç yönetimi faaliyetlerini azaltılmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle çalışmamızla ilişkilendirilebilmektedir (Tsipouridou ve Spathis 2012, s.62-78).

Bağımsız denetim firmasının büyüklüğü, bağımsız denetim kalitesinin ölçülmesi yöntemlerinin başında gelmektedir çünkü bağımsız denetim kalitesi ile ilgili yapılan ilk çalışma, Linda Elizabeth DeAngelo'nun 1981 tarihinde yayımlanmış olan “Auditor Size and Audit Quality” (Denetim Firması Büyüklüğü ve Denetim Kalitesi) adlı çalışmasıdır. DeAngelo'nun (1981), bağımsız denetim firması büyüklüğü ve bağımsız denetim kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki ortaya koymasının ardından, aynı konuyu takip eden çalışmalarda, denetim firması büyüklüğü, dört büyükler (PriceWaterhouseCoopers, Deloitte, Ernst&Young ve KPMG) ve diğerleri olarak değerlendirilmiştir. Literatür incelendiğinde, diğer tüm faktörlerin sabit kalması şartı ile, dört büyük bağımsız denetim firmasının daha kaliteli denetim hizmeti sunduğu teorik olarak açıklanmaktadır. İlgili temel baz alınarak, çalışmamızda bağımsız denetim kalitesini etkileyen bağımsız değişkeni, bağımsız denetim firma büyüklüğü (dört büyük ve diğerleri) oluşturmaktadır (Cengiz ve diğerleri, 2017, s.3).

Dört büyük denetim kuruluşunun daha kaliteli olduğunun algılanması ve ardından literatürde, destekleyici yönde birçok araştırmanın yer almasının sebeplerini sayacak olursak:

- ✓ Dört büyük denetim şirketinde, istihdam edilen uzman denetçilerin bağımsızlığının yanı sıra ilgili meslek mensuplarının teknik kapasitesini, önemli yanlılık ve işletmenin sürekliliği ihlallerini keşfetme olasılığını artırmak için kurum içi sürekli eğitim politikası benimsenmiştir. Ayrıca büyük denetim şirketlerinde, bağımsız denetimin başlangıcından, raporun bilgi kullanıcılarına ulaştırılmasına kadarki süreçte, küçük bir denetim şirketine göre, daha fazla sayıda uzman meslek mensubu tarafından kontrol noktasının oluşturulmuş olması, raporda yer alabilecek potansiyel hataları minimuma indirmektedir.
- ✓ Herhangi bir usulsüzlüğe göz yumulmasının neticesi sahip olunan tüm itibarın yitilmesi manasına geleceği ve bu ihlal konusunun, global pazarda büyük yankı uyandıracığı bilindiği için bağımsız denetim süreçleri, büyük bir özen ve titizlikle sürdürülmektedir. Bu nedenle Etik Kurulu yaptırım mekanizmalarının sağlam ve kısıtlayıcı bir dinamiği bulunmaktadır (Memiş ve Çetenak, 2012, s.461-463).
- ✓ Becker ve diğerleri (1998) ve Francis ve diğerleri (1999) çalışmalarına göre, dört büyük denetim şirketinin kamu firmaları baz alındığında, kazanç yönetimi üzerinde ciddi kısıtlama sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
- ✓ Dört büyük denetim firması, pazarda baskın güç olduğu için farklı pazar bölümlerinde, tek tip bağımsız denetim kalitesi sunmaya yönelik teşvike sahiptir. Bundan dolayı, ön araştırmaları yapılarak denetime uygun bulunan potansiyel müşterilerine de kaliteli denetim sağlama eğilimindedirler. Hem kurum içi hem de denetlenen müşteri konusundaki itibar endişesi, kaliteli denetime yatkınlığı beraberinde getirmektedir.
- ✓ ABD’de özel olarak yapılan finansal raporlama kalitesi üzerine çalışmalar incelendiğinde, dört büyük denetim firmasının küçük denetim firmalarından daha kaliteli denetimler gerçekleştirdiği ve müşterinin hile girişimlerini agresif şekilde engellediği sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü büyük denetim firmaları itibarını muhafaza etmek ve yüksek maliyetli davalara maruz kalmamak için endüstri uzmanlığı geliştirerek istenmeyen olası durumları bertaraf etmeye çalışmaktadır (Jordan ve diğerleri, 2010, s.19-20). Bu sebeplerden dolayı, dört büyük denetim firmasından daha kaliteli bağımsız denetim hizmeti sunması beklenmektedir.

“H0b:Bağımsız denetim firmasının yıllık denetim geliri ile sunulan finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.”

Bağımsız denetim ücreti, işletmelerin almış oldukları bağımsız denetim hizmetleri karşılığında yapmış oldukları tüm ödemeleri ifade etmektedir. Literatür incelendiğinde, bu konu özelinde iki farklı görüş yer almaktadır. İlki, denetim ücretinin artmasının denetçi bağımsızlığına zarar vererek denetim kalitesini olumsuz etkileyeceği yönündeyken (Kinney ve Libby, 2002, s.109), ikincisi yüksek denetim riskine sahip işletmelerin yüksek denetim kalitesi ve denetçi uzmanlığına ihtiyaç duyması bu bağlamda daha kaliteli denetim firmalarını tercih etmesidir. Yüksek kalitede bağımsız denetim hizmeti sunmakta olan denetim kuruluşlarının ise, riski yüksek işletmelerden daha yüksek denetim ücreti talep edeceği düşünülmektedir. Bunun sebebi ise kazanç yönetimine başvurma olasılığı bu işletmelerde daha yüksek olduğundan, hem denetim çalışmalarının daha fazla detay ve titizlikle yapılmasının gerekliliği hem de bunun bir sonucu olarak denetim sürecinin uzamasıdır (Corbella ve diğerleri, 2015, s.50; Tuan, 2019, s.69-81).

Bağımsız denetim ücreti, bağımsızlık söz konusu olduğunda bıçak sırtı bir konudur çünkü ortada “ücret bağımlılığı” riskini barındırmaktadır. Bağımsız denetimleri tamamlanmış, geçmiş yıllara ait denetim ücretlerinin geçerli bir sebebi olmamasına rağmen işletme tarafından ödenmemesi, denetim ücretinin denetim neticesinde ulaşılan bulgular ile ilgili şartlara bağlanmış olması durumu, finansal raporlama kalitesi hakkında belirsizliklere ve güvensizliklere sebebiyet vererek bağımsızlığı zedeleyebilmektedir (Tıkmak ve diğerleri, 2016, s.125-129).

“H0c:Bağımsız denetim firmasının denetlediği KAYİK sayısı ile sunulan finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur”

Literatürde, halka açık şirketlerin bağımsız denetiminin diğer şirket denetimleri baz alındığında, daha kaliteli olduğuna dair bulgular yer almaktadır. Halka arz, bir şirketin hisse senetlerinin satışa çıkarıldığını ilan etmesi üzerine, tüm yatırımcılara hissedar olma yolunun açılması işlemidir. Şirketin, sahip olduğu varlıkların küçük paylara bölünüp satışa çıkarılmasıdır. Bu aşamada, şirket için bağımsız denetim ve doğrudan etkilediği unsur olan finansal raporlama kalitesi hayati önem arz etmektedir. Gerçekleştirilecek olan bağımsız denetim ile birlikte, finansal tabloların durumu ve faaliyet sonuçları, önemlilik arz eden tüm yönleriyle bilgi kullanıcılarına sunulacaktır. İlgili finansal raporlama sonuçları, çok geniş bir kesimin yatırım kararlarını etkileyeceği için uyulması gereken kilit noktalar bulunmaktadır (SPK, <https://spk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 19.11.2021):

- 1) Finansal raporlama standartlarına hakim olunması ve bilgilerin güncel tutulması,
- 2) Bağımsız denetim ekibinin, “profesyonel şüphecilik” kavramını özümsemiş olması, şirketin faaliyet sayısı ve karmaşıklığı artacağı için denetim sürecini devam ettirecek olan ekibin yetkin özellikleri sahip olması,
- 3) Farklı alanlarda uzmanlaşmış olan meslek mensupları tarafından bağımsız denetimin gerçekleştirilmesi, çözümü karmaşık hususlarda bilgi ve tecrübelerinden faydalanılması,
- 4) Mevcut riskler, halka açık olmayan bir şirkete göre daha fazla olacağı için risklerin tanımlanması ve en aza indirilmesi noktasında, denetim ekibi tarafından iç kontrol sisteminin değerlendirilmesi ve uygunluğu doğrultusunda dikkate alınması, işletmenin risk komitesi ile iletişimde bulunma sorumluluğunu bulundurması,
- 5) Mali ve yönetsel kontrollerin analizini başarıyla gerçekleştirebilmek amacıyla, sürekli eğitim programlarına tabi meslek mensupları tarafından denetimin sürdürülmesi, bağımsız denetim bulguları, oldukça geniş bir kesime hitap edeceği için denetim sürecinin ayrıca bir özen ve titizlikle sürdürülebilir olmasıdır.

Bu bağlamda, Sermaye Piyasası'nın devamlılığını sağlamanın yanı sıra “sermayenin tabana yayılmasının” sağlanmasında ve bilgi kullanıcılarına ihtiyaçları olan temiz bilgi akışını sağlamada en önemli unsur, finansal raporlama kalitesidir. İstenen bu kaliteye ulaşmanın yolunu da bağımsız dış denetim oluşturmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde, AWCA Modeli kapsamında önceden belirlenmiş bağımsız değişkenlerin kendi aralarında çoklu doğrusal bağlantı (korelasyon) bulunup bulunmadığının tespit edilmesi amacıyla Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Literatürde gözlemlendiği üzere, korelasyon katsayısı 0.80 değerinden küçük olduğu durumda ilgili bağımsız değişkenler arasında çoklu korelasyon sorununun bulunmadığı kabul edilmiştir (Gujarati, 2004).

Tablo 2’de yer alan bilgiler baz alındığında, çalışması yapılan korelasyon matrisi sonuçlarına göre, regresyon modelindeki mevcut bağımsız değişkenler arasındaki katsayı değerlerinin ilgili orandan düşük olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2. Bağımsız Değişkenler Arası Korelasyon Matrisi

	AWCA	Big4	LNTA	LEV	PL	YKSize	IndRatio	Fratio
AWCA	1.0000							
BIG4	-0.2789	1.0000						
LNTA	-0.1593	0.4066	1.0000					
LEV	0.0378	0.1282	0.2446	1.0000				
PL	-0.0579	0.0702	0.1225	-0.3164	1.0000			
YKSize	-0.0902	0.2038	0.5183	0.1670	0.0273	1.0000		
IndRatio	0.0608	-0.1469	-0.1502	0.0572	-0.0230	-0.3535	1.0000	
Fratio	0.0141	0.0170	0.0170	0.0118	0.0549	0.1110	0.0540	1.0000

Korelasyon analizinin ardından panel veri analizinde faydalanılacak modelin belirlenmesi için Hausman Testi gerçekleştirilmiştir. Buradaki amaç; mevcut veri setinde, sabit etkiler veya rassal (tesadüfi) etkilerden hangisinin daha uygun olacağına karar verilmesidir. Test bulguları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3. Hausman Testi Sonuçları

	Ki-Kare İstatistiği	Olasılık (prob>chi2)
Cross-Section Random (Kesit Rassal Etkisi)	22.57	0.0002

Ki-Kare İstatistiği değeri, yani sabit etkiler modeli parametre tahminçileri ve rassal etkiler modelinin arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı olduğu için sabit etkiler modelinin tercih edilmesi gerekliliği oluşmaktadır. İlgili bulgular sonucunda çalışmanın veri setinin, sabit etkiler modeli ile analiz edilmesine karar verilmiştir. AWCA sabit kalmak koşulu ile her bir model için belirlenmiş olan bir bağımsız değişken, dört büyük denetim firması, en çok denetim geliri elde eden ilk beş denetim firması ve en çok halka açık şirketi denetleyen ilk beş denetim firması baz alınarak gerçekleştirilen analiz sonuçları aşağıda sırasıyla yer almaktadır.

MODEL1:

$$AWCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 BIG4_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 LNTA_{it} + \beta_4 PL_{it} + \beta_5 YKSize_{it} + \beta_6 IndRatio_{it} + \beta_7 Fratio_{it} + \epsilon_{it}$$

Tablo 4. Regresyon Modeli Sonuçları

AWCA	Katsayı	Standart Sapma	t Değeri	p Değeri
BIG4	-0.13878	0.02207	-6.29	0.000***
LNTA	0.1297	0.05576	2.33	0.021**
LEV	0.033267	0.05578	0.60	0.551
PL	0.019790	0.01459	1.36	0.176
YKSize	-0.10843	0.01349	-0.80	0.422
IndRatio	0.25029	0.01941	1.29	0.198
Fratio	0.03689	0.01289	0.36	0.720
			F=1.85	Anlamlılık:0.0000

***, **, *, %1, %5, %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.

=Finansal raporlama kalitesi= Dört büyük denetim firması=Şirketin varlık toplamının doğal logaritması=Şirketin kaldıraç oranı=Şirketin net k/z'nin toplam aktife oranı=Yönetim Kurulu Üye Sayısı=Yönetim Kurulu Bağımsız Üye Sayısı=Yönetim Kurulu Kadın Üye Sayısı.

Çalışmada yer alan bağımsız değişkenlerden ilki denetim firmasının dört büyük olup olmaması olan "BIG4" değişkenidir. Dört büyük denetim firmasının, finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkisinin araştırılması için modele dahil edilmiştir (Bauwhede, 2003). Literatürde yer alan çalışmalar, denetim firması büyüklüğü ile AWCA arasında negatif yönlü ilişki bulunacağını öne sürmektedir (Watts ve Zimmerman 1981). Dört büyük denetim firmasının yürüttüğü bağımsız denetimlerin kalitesinin dolayısıyla finansal raporlama kalitesinin daha yüksek olduğu varsayıldığı için anormal tahakkukların daha düşük olacağı öngörüsüyle tutarlı bulunmaktadır. Bu nedenle beklenen BIG4 işareti negatiftir.

Çalışmada ulaşılan bulgulara göre: BIG4 değişkeni (-0.13878) katsayı değeriyle AWCA değişkeni ile negatif korelasyon ilişkisi bulundurunca, p değeri ise (0.0000) değeri ile, ilgili bağımlı değişkenle çok yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulundurmaktadır. Literatürdeki benzer çalışmalar göz önüne alındığında, beklendiği üzere, büyük bağımsız denetim firmaları küçük firmalara göre daha az kazanç yönetimi eğilimine, buna paralel olarak da daha yüksek finansal raporlama kalitesine sahiptirler. İlave olarak (-0.138) negatif korelasyon katsayısı bize gösteriyor ki: AWCA değeri düştükçe, işletmelerin dört büyükler tarafından denetlenme oranı artmaktadır.

LNTA değişkeni olan firma büyüklüğü kontrol değişkeninin, ilgili analizde almış olduğu p değeri (0.021) ile istatistiksel olarak anlamlıdır. Katsayı değeri olan (0.1297) değeri ile anlaşılıyor ki şirketler büyüdükçe, dört büyük denetim firmalarını tercih etme olasılıklarında artış yaşanmaktadır.

LEV kontrol değişkeninin çalışmada almış olduğu p değeri (0.551) istatistiksel olarak bir ilişki barındırmamaktadır. Borçlanması fazla ve finansal sıkıntı içinde olan şirketlerin dört büyük denetim firmasını daha çok tercih edeceği öngörüsüyle tutarlı olarak korelasyon katsayısı (0.33267) ile pozitiftir.

PL kontrol değişkeninin p değeri ise (0.176) yüzdesi ile istatistiksel bir ilişki bulundurmamaktadır. Katsayı değeri (0.01979) ile pozitif yönlü bir korelasyon ilişkisi olduğunu göstermektedir. Şirketlerin kar açıklama oranı arttıkça 4 büyük denetim firması tarafından denetlenme oranlarında da artış gözlemlenmektedir.

YKSize değişkeninde ulaşılan sonuçlar katsayısının (-0.10843) ve p değerinin (0.422) olduğu doğrultusundadır. P değeri sonucuna göre, AWCA ile ilişki istatistiksel olarak bir ilişki bulunmamaktadır. Katsayısının (-0.108343) olması yönetim kurulu sayısı azaldıkça 4 büyük denetim firmasının tercih edildiğini göstermektedir.

IndRatio (0.25029) değeri ile ilgili yönetim kurulunun bağımsızlık oranı arttıkça dört büyük denetim firmasının tercih edilme oranının arttığını gösterirken, (0.198) p değeri ile istatistiksel olarak ilişkili değildir.

Fratio (0.3689) değeri ile yönetim kurulunda yer alan kadın üye oranı arttıkça dört büyük denetim firmasının tercih edilme oranının arttığını göstermektedir fakat ilgili bulgu, (0.720) p değeri ile istatistiksel olarak ilişkili değildir.

H0a:Bağımsız denetim firmasının 4 Büyük üyesi olması durumu ile sunulan finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Ulaşılan bulgular neticesinde, yukarıda yer alan çalışma için belirlenmiş olan hipotez reddedilmiştir.

MODEL2:

$$AWCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 IncomeBig5_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 LNTA_{it} + \beta_4 PL_{it} + \beta_5 YKSize_{it} + \beta_6 IndRatio_{it} + \beta_7 Fratio_{it} + \epsilon_{it}$$

Tablo 5. Regresyon Modeli Sonuçları

AWCA	Katsayı	Standart Sapma	t Değeri	p Değeri
IncomeBig5	-0.475649	0.0275899	-1.72	0.086
LNTA	0.1186244	0.0584741	2.03	0.043**
LEV	0.0450847	0.0593039	0.76	0.448
PL	0.0187027	0.0153389	1.22	0.224
YKSize	-0.00966	0.0141565	-0.65	0.513
IndRatio	0.2347386	0.2038371	1.15	0.250
Fratio	0.0086116	0.1078984	0.08	0.936
			F=1.71	Anlamlılık=0.0000

***, **, *, %1, %5, %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.

=Finansal raporlama kalitesi= En çok denetim geliri elde eden ilk beş denetim firması= Şirketin varlık toplamının doğal logaritması=Şirketin kaldıraç oranı=Şirketin net k/z'nin toplam aktife oranı=Yönetim Kurulu Sayısı=Yönetim Kurulu Bağımsız Üye Sayısı=Yönetim Kurulu Kadın Üye Sayısı.

IncomeBig5 bağımsız değişkeni (0.086) p değeri ile istatistiksel olarak ilişkilidir fakat anlamlılık düzeyi oldukça zayıftır. (-0.475649) değeri ile negatif korelasyon ilişkisi içermektedir. Bu bağlamda, AWCA değeri düştükçe, en çok denetim geliri elde eden ilk 5 denetim firmasının tercih edilme olasılığı artmaktadır.

LNTA kontrol değişkeni (0.1186244) katsayı değerini almıştır. Bu sonuç gösteriyor ki şirket büyüklüğü arttıkça en çok gelir elden eden denetim firmalarının tercih edilme oranı artmaktadır. (0.043) ile istatistiksel bu ilişki anlamlıdır.

Tabloda yer alan diğer kontrol değişkenleri olan LEV ve PL değişkenlerinin sırasıyla almış oldukları katsayı değerleri (0.450847) ve (0.0187027)'dir. p değerleri ise sırasıyla (0.448) ve (0.224) değerleridir. Her ne kadar katsayılar baz alındığında pozitif yönlü bir korelasyon ilişkisi bulunduğunu gösteriyor olsa da istatistiksel olarak ilişkili bulunmamaktadır.

YKSize katsayı değeri (-0.00966)'dır. Bulgular yönetim kurulunda bulunan üye sayısı azaldıkça en çok gelir elde eden denetim firmalarının tercih edildiği yönündedir fakat bulgu, (0.513) p değeri ile bu sonuç istatistiksel olarak ilişkili değildir.

IndRatio ve Fratio kontrol değişkenlerine ait katsayı değerleri sırasıyla (0.2347386) ve (0.0086116) iken pozitif yönlü korelasyon ilişkisi bulundurmaktadır. Yani, yönetim kurulunun bağımsızlık üye oranı ve kadın üye oranının artması durumunda geliri yüksek denetim firmaları ile çalışılmaktadır fakat sırasıyla (0.250) ve (0.936) p değerleri göz önünde bulundurulduğunda bu durum, istatistiksel olarak AWCA değişkeni ile ilişkili değildir.

“H0b:Bağımsız denetim firmasının yıllık denetim geliri ile sunulan finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.”

Yukarıdaki bulgular neticesinde çalışma için belirlenmiş olan hipotez kabul edilmiştir.

MODEL3:

$$AWCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 KayikBig5_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 LNTA_{it} + \beta_4 PL_{it} + \beta_5 YKSize_{it} + \beta_6 IndRatio_{it} + \beta_7 Fratio_{it} + \epsilon_{it}$$

Tablo 6. Regresyon Modeli Sonuçları

AWCA	Katsayı	Standart Sapma	t Değeri	p Değeri
KayikBig5	-0.0211609	0.0341913	-0.62	0.536
LNTA	0.1193926	0.0588561	2.03	0.043**
LEV	0.0303012	0.0588012	0.52	0.607
PL	0.0175449	0.0153966	1.14	0.255
YKSize	-0.096361	0.0142324	-0.68	0.499
IndRatio	0.220616	0.204381	1.08	0.281
Fratio	0.0028155	0.1082733	0.03	0.979
			F=1.69	Anlamlılık=0.0000

***, **, *, %1, %5, %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.

=Finansal raporlama kalitesi= En çok halka açık şirketi denetleyen ilk beş denetim firması=Şirketin varlık toplamının doğal logaritması=Şirketin kaldıraç oranı=Şirketin net k/z'nin toplam aktifte oranı=Yönetim Kurulu Sayısı=Yönetim Kurulu Bağımsız Üye Sayısı=Yönetim Kurulu Kadın Üye Sayısı.

En çok KAYİK denetimi yapan denetim firmaları ve finansal raporlama kalitesi arasındaki ilişkiyi kontrol etmek amacıyla yukarıda yer alan bulgular tespit edilmiştir. Çalışmanın bir diğer bağımsız değişkeni olan KayikBig5'ın almış olduğu katsayı değeri (-0.0211609) ile negatif korelasyon ilişkisi bulundurduğu sonucuna ulaşılmaktadır. İlgili AWCA değeri küçüldükçe en çok halka açık şirketin denetimini yapan denetim firmaları tercih edilmektedir. Bu ilişki bağlamında, almış olduğu (0.536) p değeri ile de istatistiksel olarak bir ilişki bulunmamaktadır.

LNTA değişkeni (0.1193926) katsayı değerine ve (0.043) p değerine sahiptir. Bu sonuçlardan, Şirket büyüklüğü arttıkça halka açık şirket denetimini daha fazla yapan denetim firmalarının tercih edildiğini görebilmekteyiz. P değeri sonucuna göre değişken, AWCA ile istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulundurmaktadır.

LEV değişkeninin pozitif yönlü olması beklenmektedir çünkü şirketin borçlanma oranı arttıkça KAYİK denetimini en çok yapan denetim firmalarını tercih etmesi beklenmektedir. (0.0303012) katsayı değeri ve (0.607) p değeri ile bu öngörü, istatistiksel olarak ilişkili değildir.

YKSize değişkeni (-0.096361) değeri negatif, IndRatio ve Fratio kontrol değişkenler sırasıyla almış oldukları (0.220616) ve (0.0028155) katsayı değerleriyle pozitif yönlü korelasyon ilişkisi barındırırken, p değerleri kıyaslandığında sırasıyla almış oldukları (0.499), (0.281) ve (0.979) değerlerine göre istatistiksel bir ilişki bulundurmamaktadırlar.

“H0c:Bağımsız denetim firmasının denetlediği KAYİK sayısı ile sunulan finansal raporların kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur”

Yukarıdaki bulgular neticesinde çalışma için belirlenmiş olan hipotez kabul edilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumda yer alan iktisadi ve teknolojik gelişim, işgücü, rekabet fonksiyonu ve menfaat sahiplerinin artışına paralel olarak özellikle karar verme aşamasında, kaliteli ve güvenilir finansal bilgiye ulaşma gereksinimi artış göstermektedir. Bağımsız denetim ve finansal raporlama kalitesi kavramları birbiri ile iç içe olan, gelişmesi ve evrimi sürekli olarak devam eden kavramlardır. İşletmeler tarafından sunulan finansal raporlar, yatırımcılar ve karar vericiler için amacına uygunluğu ve kalitesi doğrultusunda önem arz etmektedir. Bağımsız denetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilen bağımsız denetim faaliyeti, muhasebe düzeninin etkin şekilde sürdürülmesini, işletmeler tarafından sunulan finansal verilerin daha doğru, uygun ve güvenilir olmasını sağlayabilmektedir. Bilgi kullanıcılarının kaliteli finansal verilere ulaştıkları takdirde karar verme aşamasında, işletmelerin mali durumunu sağlıklı ve tarafsız bir şekilde değerlendirme olanağına sahip oldukları düşünülmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, bağımsız denetim firması özelliklerinin şirket tarafından sunulan finansal raporların kalitesi üzerine etkisinin olup olmadığını incelemektir. Çalışmada 2017-2020 yılları arasında Borsa İstanbul'da, imalat sektöründe işlem gören toplamda 608 şirket/yıl verisi analiz edilmiştir. Ayrıca, ulusal literatürde fazla sayıda içerik ve veriye sahip olmayan Defond ve Park (2001) tarafından geliştirilen AWCA - Abnormal Working Capital Accruals Modeli tercih edilerek ulusal literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. İlgili çalışma ve analizler ışığında, denetim firmalarının sahip olduğu birbirinden farklı özellikleri sırasıyla, denetim firmasının dört büyük olup olmaması durumu, en çok denetim geliri elde eden ilk beş denetim firması olup olmaması durumu ve en çok KAYİK denetimini gerçekleştiren ilk beş denetim firması olup olmaması durumu, baz alınarak bu değişkenlerin finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkisine dair elde edilen bulgular açıklanmıştır.

Elde edilen bulgular neticesinde, dört büyük denetim firmasının finansal raporlama kalitesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili araştırma bulguları Bergen (2013), Lennox (1999), James ve Izien (2014) ve Tuan (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Dört Büyük (Big4) denetim firmasının daha kaliteli finansal raporlamaya katkıda bulunduğunun kanıtları literatürde geniş çapta kabul edilmiştir. Sektörde, standardizasyonun sürdürülebilir olabilmesi için büyük denetim firmaları, işletmeler tarafından doğru veriye erişim olasılığını artıran, bilgi asimetrisinin azaltılmasına yardımcı ve dengeleyici bir unsur olarak algılanmaktadır.

Çalışmamızın üç modelinde de yer alan değişken, firma büyüklüğünün finansal raporlama kalitesini pozitif yönde etkilediği ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda ulaştığımız sonuçlara paralel olarak Sawan ve Alsaqqa (2013), Pham, Duong ve Quang (2017) ve Tepeli ve Kayıhan (2020), çalışmalarında firma büyüklüğü ile ilgili firma karakteristiklerini kıyaslayarak pozitif yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, firma büyüklüğü ve finansal raporlama kalitesine etkisinin pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki içermesi, Jeong ve Ro (2004) ve Dehkordi ve Makarem (2011) çalışmaları ile kıyaslandığında, ilgili bulgular benzer sonuçlar göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, çalışmanın alt hipotezleri olan, denetim firmalarının en fazla denetim geliri elde eden ilk beş denetim firmasının arasında bulunmasının AWCA değişkeni ile istatistiksel olarak ilişkili olduğu fakat anlamlılık düzeyinin zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daferighe ve George (2020) çalışmalarında denetim geliri ve finansal raporlama kalitesi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte, KAYİK denetimini en çok gerçekleştiren ilk beş denetim firmasının içinde bulunmanın, finansal raporlama kalitesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı veya spesifik bir ilişkiye sahip olduğuna dair kanıtlara ulaşılamamıştır. Ulaşılan bulgular aynı zamanda, finansal raporlama kalitesinin soyut bir kavram olması sebebiyle, tek bir şekilde kalitenin tanımlanamaması noktasında literatürü destekler niteliktedir.

Çalışmada birtakım kısıtlar yer almaktadır. Bunlardan birincisi, finansal raporlama kalitesinin objektif bir kavram olmamasından kaynaklanmaktadır. İkincisi ise oluşturulan AWCA modelinin, finansal raporlama kalitesine etkisi bulunan tüm faktörleri içermiyor olması ve belirli sayıda değişkenin çalışmada analiz edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Gelecekte gerçekleştirilecek olan çalışmalarda, finansal raporlama kalitesinin ölçülmesi amacıyla farklı modellerin tasarlanması ve ilgili çalışmalara yeni değişkenlerin eklenmesi literatüre olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Aamir, S. & Farooq, U. (2011). "Auditor Client Relationship and Audit Quality: The Effects of Long-Term Auditor Client Relationship on Audit Quality in SMEs, Yüksek Lisans Tezi, Umea University, İsveç.
2. Akçay, Ö. & Bilen, A. (2019). "Denetim Kalitesinin Kar Yönetimi Üzerine Etkisi: Bist-100 Firmaları Üzerine Bir Uygulama", Muhasebe ve Finansman Dergisi, (83):25-44.
3. Bauwhede, H. V. (2003). "Audit Quality, Ownership and Firm's Discretionary Accruals Management", The International Journal of Accounting, 38(1):1-22.
4. Becker, C. L., DeFond, M. L., Jiambalvo, J. & Subramanyam, K. R. (1998). "The effect of audit quality on earnings management", Contemporary accounting research, 15(1):1-24.
5. Bergen, D. V. (2013). "Auditor Industry Specialization and Audit Quality", Yüksek Lisans Tezi, Tilburg University, Hollanda.
6. Cameran, M., Prencipe A. & Trombetta, M. (2016). "Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality", European Accounting Review, 25(1):35-58.
7. Carey, P. & Simnett, R. (2006). "Audit Partner Tenure and Audit Quality", The Accounting Review, 81(3):653-676.
8. Cengiz, S., Dinç, Y. & Güngör S. (2017). "Bağımsız Denetim Kalitesinin Finansal Performans Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(19):171-197.
9. Cheng, Y.S., Chen, Y.S. & Chen, Y.C. (2013). "Direct and Mediating Effects of Auditor Quality on Auditor Size and Performance", International Business Research, 6(11):134-148.

10. Chou, J., Zaiats, N. & Zang, B. (2014). "Does Auditor Choice Matter to Foreign Investors? Evidence from Foreign Mutual Funds Worldwide", *Journal of Banking&Finance*, 46:1-20.
11. Corbella, S., Florioa, C., Gotti, G. & Mastrolia, S.A. (2015). "Audit Firm Rotation, Audit Fees and Audit Quality: The Experience of Italian Public Companies", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 25:46-66.
12. Daferighe, E. E. & George E. M. (2020). "Audit Firm Attributes and Financial Reporting Quality of Quoted Manufacturing Firms in Nigeria", *International Journal of Economics and Management Studies (SSRG-IJEMS)*, 7(1):43-55.
13. Davidson, R. & Neu, A. D. (1993). "A Note on the Association between Audit Firm Size and Audit Quality", *Contemp. Account. Res.*, 9(2):479-488.
14. Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). "Detecting earnings management", *The Accounting Review*, 70:193-225.
15. DeFond, M. L., & Park, C. W. (2001). "The Reversal of Abnormal Accruals and the Market Valuation of Earnings Surprises", *The Accounting Review*, 76(3):375-404.
16. Dehkordi, D.F. & Makarem, N. (2011). "The Effect of Size and Type of Auditor on Audit Quality", *Int. Res. J. Financ. Econ.*, 80:122-137.
17. Duff, A. (2009). "Measuring Audit Quality in an Era of Change: An Empirical Investigation of UK Audit Market Stakeholders in 2002 and 2005", *Managerial Auditing Journal*, 24(5):400-422.
18. Ferguson, D. & Stokes, J. (2003). "The effects of firm-wide and office-level industry expertise on audit pricing", *Account. Rev.*, 78(2):429-449.
19. Francis, J. R. (2004). "What Do Auditors Know About Audit Quality?", *The British Accounting Review*, 36(4):345-368.
20. Francis, J. R. & Wang, D. (2008). "The joint effect of investor protection and Big4 audits on earnings quality around the World", *Contemporary Accounting Research*, 25:157-160.
21. Francis, J. R. & Wilson, E. R. (1988). "Auditor Changes: A Joint Test of Theories Relating to Agency Costs and Auditor Differentiation", *The Accounting Review*, 63(4):663-682.
22. Francis, J. & Yu, M. (2009). "Big4 Office Size and Audit Quality", *Account. Rev.*, 84(5):1521-1552.
23. Gujarati, D. N. (2004). "Basic Econometrics (4th ed.)", USA, New York: McGraw Hill.
24. James, I. O. & Izien, O. F. (2014). "Audit Firm Characteristics And Audit Quality in Nigeria", *International Journal of Business*, 3(5):187-195.
25. Jeong, S. & Rho, W. J. (2004). "Big Six auditors and audit quality: the Korean evidence", *Int. J. Account.*, 39(2):175-196.
26. Jordan, C.E., Clark, S.J. & Hames, C.C. (2010). "The Impact of Audit Quality on Earnings Management to Achieve User Reference Points in EPS", *The Journal of Applied Business Research*, 26(1):19- 30.
27. Jusoh, M. A. & Ayoib, C. A. (2014). "Equity Ownership, Audit Quality and Firm Performance in Malaysia Using Generalized Least Square Estimations Technique", *Journal of Emerging Issues in Economics, Finance and Banking (JEIEFB)*, 3(1):976-991.
28. Khurana, I.K. & Raman, K.K. (2004). "Litigation risk and the financial reporting credibility of Big 4 versus Non-Big 4 audits: Evidence from Anglo-American Countries", *The Accounting Review*, 79(2):473-495.
29. Klein, A. (2002). "Audit Committee, Board of Director Characteristics, and Earnings Management", *Journal of Accounting and Economics*, 33(3):375-400.
30. Lennox, S. C. (1999). "Audit Quality and Auditor Size: An Evaluation of Reputation and Deep Pockets Hypotheses", *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(7-8):779-805.
31. Memiş, M. & Çetenak, E. H. (2012). "Earnings Management, Audit Quality and Legal Environment: An International Comparison", *International Journal of Economics and Financial Issues*, 2(4):460-469.
32. Myers, J. N., Myers L. A. & Omer, T. C. (2003). "Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the Quality of Earnings", *The Accounting Review*, 78:779-799.

33. Park, Y. W. & Shin, H. H. (2004). "Board composition and earnings management in Canada", *Journal of Corporate Finance*, 10(3):431-457.
34. Peasnell, K. V., Pope, P. F. & Young, S. (2005). "Board monitoring and earnings management: Do outside directors influence abnormal accruals?", *Journal of Business Finance and Accounting*, 32(7-8):1311-1346.
35. Pham, N. K., Duong, H. N. & Quang T.P. (2017). "Audit Firm Size, Audit Fee, Audit Reputation, And Audit Quality: The Case of Listed Companies in Vietnam", *Asian Journal of Finance&Accounting*, 9(1):429-447.
36. Poli, S. (2017). "The Relationship Between Shareholder Gender and Earnings Management in Private Italian Companies", *International Journal of Business and Management*, 12(1):11-27.
37. Postma, E. (2016). "The Effects of Audit Firm Rotation on Audit Quality: Does Audit Firm Rotation Improve Audit Quality?", Master Thesis, MSc in Business Administration -Financial Management, Universiteit Twente.
38. Sawan, N. & Alsaqqa, I. (2013). "Audit firm size and quality: Does audit firm size influence audit quality in the Libyan oil industry?", *African Journal of Business Management*, 7(3):213-226.
39. Sayyar, H., Basiruddin, R., Abdul, S. & Sayyar, L. (2014). "Mandatory Audit Firm and Audit Partner Rotation", *European Journal of Business and Management*, 6(26):352-389.
40. Schipper, K. (1989). "Commentary On Earnings Management", *Accounting Horizons*, 3(4):91-102.
41. SPK, Seri:IV No:54 Erişim Tarihi: 25.07.2021). T.C. Resmi Gazete (11 Ekim 2011. Sayı: 28081). Sermaye Piyasası Kurulu, Seri:IV No:54.
42. Tepeli, Y. & Kayıhan, B. (2020). "Firma Karakteristiklerinin Denetim Firması Tercihinde Etkisinin Analizi: BİST Şirketleri Üzerine Bir Araştırma", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2):336-354.
43. Tıkmak, E., Kabak, E. & Aktaş, H. (2016). "Denetimin Değeri", *Günce Reklam Yayıncılık Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.*
44. Tsiouridou, M. & Spathis, C. (2012). "Earnings management and the role of auditors in an unusual IFRS context: The case of Greece", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 21:62-78.
45. Tuan, K. (2019). "Bağımsız Denetim Hizmetinin Kalitesi ve Finansal Performans: Borsa İstanbul Örneęi", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, (649):69-81.
46. Yanık, S. & Karataş, M. (2017). "Denetim Raporlarının Geleceği; Yeni Düzenlemeler ve Ülke Uygulamaları", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (73):1-26.